

Redaktionellt U&D 24:3

Välkomna till nummer 3 2015 av *Utbildning & Demokrati*. Årets sista nummer innehåller inledningsvis, liksom det föregående numret, en keynote från den under hösten genomförda sjätte nordiska konferensen i läroplansteori vid Örebro universitet. Konferensens tema var *Curriculum and national identity – Nordic divergencies* och i den första artikeln ges en historisk bakgrund till frågan om en nordisk identitet bland lärare. Vidare innehåller tidskriften följande artiklar: En kritik av den inom högskolepedagogiken dominerande 'constructive alignment', relationell pedagogik inspirerad av Buber, en applicering av Klafkis allmäändidaktik samt en analys av historieämnets potential för medborgarbildning.

Den första artikeln, **DET NORDISKA SKOLMÖTET SOM UTBILDNINGSPOLITISK ARENA (1870-1970). ETT RUMSLIGT PERSPEKTIV PÅ DEN MODERNA PEDAGOGIKENS HISTORIA** skriven av *Joakim Landahl* behandlar en utbildningspolitisk mötesplats där den nordiska identiteten bland lärare manifesterades. Detta innebar samtidigt en professionalisering av lärarkåren och då framför allt av folkskollärarna. Författaren betonar speciellt, i enlighet med den spatiala vändningen inom samhällsforskningen, rummets konstitutiva betydelse i dessa processer. De nordiska skolmötena utgjorde, speciellt decennierna runt det förra sekelskiftet, en mycket viktig arena, speciellt för diskussioner om folkskolans pedagogik och expansion samt efterhand också för växande anspråk på att lärarna skulle kunna inta en alltmer aktiv roll i den pågående samhällsomvandlingen. De nordiska skolmötena fick successivt en ökande politisk betydelse genom att de kom att utgöra fora för framtidens skola och de var speciellt betydelsefulla genom att dåtidens framträdande pedagoger i de nordiska skolmötena fick en plattform för opinionsbildning.

I artikeln **DEKONSTRUERAD LÄNKNING – EN KRITISK LÄSNING AV CONSTRUCTIVE ALIGNMENT INOM SVENSK HÖGSKOLEPEDAGOGIK OCH PEDAGOGISK UTVECKLING** för *Johan Wickström* en kritisk diskussion om användandet av Constructive Alignment (CA), utvecklad framför allt av John Biggs. CA är en av de pedagogiska modeller som används inom högre utbildning och som kommit att inta en central plats under det senaste decenniet efter Bolognadeklarationen. Problemet med att denna modell används och är tämligen dominerande inom

det högskolepedagogiska fältet är, enligt Wickström, att utrymmet för andra pedagogiska perspektiv minskar i takt med en standardisering inom utbildningspolitiken. Detta innebär i sin tur att den högskolepedagogiska dynamiken och utvecklingen riskerar att stagnera om inte de dominerande perspektiven utmanas och kritiseras. Genom en kritisk läsning av CA visar författaren att eftersom CA inte tar hänsyn till kunskapsteoretiska överväganden och olika ämnens och discipliners traditioner, reducerar den inte enbart lärares och studenters handlingsutrymme, utan också den pedagogiska komplexiteten genom att göra undervisning till en fråga om administration och teknik. I stället för denna enkelspåriga pedagogik föreslår författaren alternativa pedagogiska modeller hämtade dels från den humboldtska traditionen, dels från studiecirkeln arbetsätt. Dessa traditioner både tar hänsyn till skillnader mellan ämnen och kunskapsteoretiska perspektiv och utmanar därmed den dominerande traditionens instrumentella syn på högskolepedagogik.

En viktig och mångfasetterad pedagogisk tradition som ifrågasätter den teknologiska målrationalet som CA och motsvarande pedagogiska modeller representerar utgörs av det pedagogiska tänkande som talar om relationell pedagogik och värdet av ömsesidig och fördjupad kommunikation. Inom detta tänkande ryms flera olika pedagogiska filosofer och filosofier, bland andra den tradition som denna tidskrift har som sin centrala referensram, nämligen klassisk och modern pragmatism. Den klassiska pragmatismens mest framträdande företrädare är John Dewey vars huvudarbete *Democracy and Education* från 1916 (på svenska 1999) firas världen över under 2016 genom att fylla 100 år. Vi återkommer givetvis till detta firande.

Ett exempel på relationell pedagogik utanför och delvis i strid med progressivismen och pragmatismen påvisar *Jonas Aspelin* som i ett flertal arbeten har utvecklat sitt perspektiv på den relationella pedagogiken genom att ta sin teoretiska utgångspunkt hos Martin Buber, född i Wien och verksam i Tyskland under 1900-talets första tre decennier, senare i Palestina och Israel. LÄRARES RELATIONSKOMPETENS – BEGREPPSDISKUSSION MED STÖD I MARTIN BUBERS BEGREPP ”DET SOCIALA ” OCH ” DET MELLANMÄNSKLIGA” är rubriken på Aspelins bidrag i vilken han tar sig an just relationell pedagogik. I ett första steg visar Aspelin fenomenets utbildningspolitiska aktualitet genom att göra nedslag i två nordiska lärarutbildningsdokument; det svenska lärarutbildningsbetänkandet *En hållbar lärarutbildning* (2008) och det danska betänkandet för folkskolan, *Bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen* (2013). Därefter gör Aspelin nedslag i den nordiska forskningen inom området, utifrån vilken han konstruerar en första bild av lärares relationskompetens. Denna

bild problematiserar och utmanar sedan Aspelin med hjälp av Bubers relationsteori, vilket i slutändan möjliggör att ge begreppet lärares relationskompetens en delvis ny innebörd än vad det vanligtvis givits i utbildningspolitiska sammanhang.

En annan, och kanske den internationellt mest välkända, tysk pedagog och didaktiker, nämligen Wolfgang Klafki, utgör en central referens i *Niclas Månssons* och *Jonas Nordmarks* DEN ALLMÄNNA DIDAKTIKENS GRÄNSER – OM MÖJLIGHETER OCH BEGRÄNSNINGAR FÖR EN SAMHÄLLSOMVANDLANDE DIDAKTIK. Författarnas utgångspunkt är en analys av det svenska utbildningsväsendets ’kris’ och menar att skolans utveckling bör förstås som befinnande sig i ett spänningsfält mellan individuella och samhälleliga målsättningar där det handlar om att hitta rätt balans. Klafkis kritisk-konstruktiva didaktik grundad i en bildningsteoretisk tradition med betoning på självbestämmande, medbestämmande och solidaritet kombinerad med en samhällskritisk didaktik som skapar utrymme för reflektion är de tre viktiga principer som lyfts fram.

I vilken utsträckning syftar den svenska skolan till sådana medborgarbildande ideal? *Kristina Ledman* undersöker i sin ”SÅ MAN KAN VARA MED”. Historieundervisningens värde och mening enligt elever på yrkesprogram. Artikeln utgör en reviderad version av den fjärde och sista artikeln i hennes doktorsavhandling *Historia för yrkesprogrammen. Innehåll och betydelse i policy och praktik* som ställer frågor om yrkesprogrammen kan vara medborgarbildande när flera ämnen med sådana ambitioner plockats bort i den senaste gymnasiereformen. Kan historieämnet fylla den funktionen? En central utgångspunkt är den engelska utbildningssociologen Basil Bernsteins åtskillnad mellan en horisontell och en vertikal diskurs, representerande enligt författaren olika kunskapsstrukturer och kunskapsformer. Den vertikala utgörs av begreppslig, teoretisk kunskap som har ett generellt användningsområde medan den horisontella utgörs av segmenterad, kontextbunden kunskap. Historieämnet har enligt författaren en potential att ge dessa elever en icke kontextbunden, vertikal kunskap och hon menar att många elever också uppfattar denna potential. Slutsatsen grundar sig på gruppintervjuer med elever på Bygg- och anläggningsprogrammet (19 pojkar och en flicka) samt Hantverksprogrammet (20 flickor).

Avslutningsvis slår vi ett slag för den revitaliserade recensionsavdelningen som inleds med en recensionsessä av *Carsten Ljunggren* där Christoffer Joppkes mycket uppmärksammade *Den sekulära staten under belägring – Religion och politik i Europa och USA*. *Elisabet Langmann* recenserar *Claudia W. Ruitenbergs Unlocking the World. Education in an Ethic of Hospitality*

Recensionsavdelningen hanteras fortsättningsvis av dessa båda redaktionsmedlemmar och tidskriften inbjuder härmed till kontakt för recensionskrivande. *Utbildning & Demokrati* välkomnar därvid recensioner av i första hand nyutkommen litteratur. Recensioner skrivs på svenska, norska, danska eller engelska och kan utformas på tre alternativa sätt: bokanmälan (ca 1000 ord), recension (ca 1000-2000 ord) eller recensionsessä (ca 2000-4500 ord). För formalia se tidskriftens riktlinjer för författare. Redaktionen granskar dessa bidrag.

Redaktionen